

Marek, V.: Stopy v písku: Čeští chemici a zdravotníci v Kuvajtu a v Iráku očima vojenského reportéra

Praha, MO ČR – AVIS, 2003. 123 s. ISBN 80-7278-193-6, ISBN 80-7278-194-4 (anglicky)

Vladimír Marek, vojenský reportér, uvádí v publikaci zkušenosti a zážitky ze své 69 dnů trvající mise válečného zpravodaje u 1. česko-slovenského praporu radiační, chemické a biologické ochrany v Kuvajtu. Pokud jde o zdravotnickou misi, pokrývá toto období jen dobu od příletu prvních zdravotníků až zhruba do zahájení činnosti 7. polní nemocnice. S obtížemi při budování této nemocnice nás však autor dokonale seznamuje.

Naši vojáci nebyli na Arabském poloostrově nasazeni poprvé. V roce 1990 byl přesunut československý protichemický prapor do Saúdské Arábie a od prvního ledna 1991 se podílel na plnění bojových úkolů v operacích Pouštní štít a Pouštní bouře.

Dne 20. března 2003 začali spojenci v čele s USA a Velkou Británií operaci Irácká svoboda (Iraqi Freedom). V časných ranních hodinách byly zahájeny letecké útoky na Irák a ve večerních hodinách téhož dne byla zahájena i pozemní operace v jižním Iráku. 1. česko-slovenský prapor radiační, chemické a biologické ochrany pod velením brigádního

generála Dušana Lupuljeva byl rozmístěn v blízkosti hlavního města Kuvajtu (Kuwait City) v prostoru mezinárodního výstaviště v Mišrifu. Jeho úkolem bylo provádět pravidelné monitorování radiační a chemické situace na určených místech v ulicích hlavního města a okamžitě vyloučit zamoření v případě dopadu rakety nebo její sestřelené části na území Kuvajtu. Pracovat v neprodyšných ochranných oblecích při teplotách v té době již nad 40 °C bylo úkolem nadmíru svízelným. Naši vojáci se úkolu zhostili vynikajícím způsobem a získali si důvěru i přízeň kuvajtského obyvatelstva. K zamoření území Kuvajtu nedošlo.

Dne 2. dubna 2003 se možnost ostřelování Kuvajtu natolik snížila, že příslušníci praporu dostali rozkaz přemístit se na základnu Doha ležící u Kuvajtského zálivu východně od Kuwait City. (V době mého pobytu v Kuvajtu v 70. letech 20. století se zde stavěly kuvajtské dvojstěžňové plachetnice dhaw.)

Dne 6. dubna obsadili Britové Basru, říční přístav s více než jedním a půl milionem obyvatel, ležící na veletoku Šatt al Arab (Arabská řeka), vznikajícím soutokem Eufratu a Tigridu severně od Basry. Dne 16. dubna byl rozkazem Generálního štábu AČR vydán příkaz k zapojení našeho kontingentu do poskytování humanitární a lékařské pomoci Iráku. Dne 18. dubna přilétá na kuvajtské letiště první skupina 40 zdravotníků, kteří musí první noci trávit na lehátkách v neklimatizovaném hangáru. Již příštího dne se příslušníci 7. polní nemocnice účastní výjezdu do Basry, aby vyhledali umístění pro polní nemocnici. Najít vhodné místo bylo velmi nesnadné. Nakonec je vybráno v blízkosti bývalé vojenské nemocnice. Po jarních deštích připomíná ostrov uprostřed jezera. Bude zapotřebí navézt několik tun šterku, aby se zpevnil terén. Zdravotní situace je mnohem závažnější, než si bylo možno představit. Ředitel značně zdevastované všeobecné nemocnice Mustafa, původem vojenský chirurg, udává, že městu hrozí epidemie, je nedostatek vody, většina zdrojů vody je kontaminována, nejčastější jsou průjemová onemocnění. Ten, kdo dříve navštívil Basru, snadno pochopí. Když jsem shodou okolností rovněž 18. a 19. dubna, ale v roce 1969, navštívil s delegací kuvajtského ministerstva zdravotnictví Basru, viděli jsme nejen výstavné čtvrti, ale náš řidič autobusu projel také čtvrti chudiny. Dojem byl otřesný. Na podmáčené půdě i přímo ve vodě stály polorozpadlé chatrče, kolem pobíhala domácí zvířata a fekálie z některých domů končily přímo ve vodě. Někteří tento hrůzný pohled nesnesli a odvraceli hlavy od oken autobusu. Situace byla hodně podobná té, kterou v publikaci popisuje Vladimír Marek.

Zásobování pitnou vodou se ukázalo v té době nejdůležitější humanitární pomocí. Distribuce vody, kterou naši příslušníci začali bezprostředně dovážet, se stala velmi náročným úkolem. Rozvášněný dav se vrhal na auta, která vodu v cisternách nebo v kanystrech přiváděla, takže vojáci museli ke své ochraně použít dokonce i pažeb samopalů. Snažili se uklidnit dav ujišťováním, že nejsou ani Američané ani Britové, kteří Basru bombardovali, znovu a znovu ukazovali vlaječku na levém rukávu a do nekonečna opakovali „Czech Republic“.

To nakonec přece jen pomohlo. Zvlášť pohnutou situaci zažila dne 22. dubna skupina doprovázející kolonu aut vezoucích nejen vodu, ale i vše potřebné pro vyčištění prostoru, kde bude dislokována polní nemocnice. Skupiny zuřivě gestikulujících lidí vyvolávaly hesla, ozývaly se i údery pěstí do kapot. Jak se později ukázalo, šlo o dlouhá léta zakazovanou pouť ke hrobu jednoho ze zakladatelů islámu imáma Husajna, pohřbeného ve svatém městě Karbala. Na mnoha místech došlo k protiamerickým demonstracím.

Velitelem 7. polní nemocnice byl plk. MUDr. Mojmir Mrva, který byl jako student příslušníkem bývalého Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu J. E. Purkyně v Hradci Králové (VLVDÚ JEP) a který vystudoval a promoval na naší lékařské fakultě. Jistě s určitou dávkou hrdosti můžeme poukázat na to, že 96 % lékařů, kteří se zúčastnili velmi úspěšné mise v Iráku, bylo našimi žáky.

Příprava terénu pro rozvinutí polní nemocnice si vyžádala čas. Bylo nutno zpevnit terén šterkem, vybetonovat plochy, kde budou operační sály a jednotky intenzivní péče. Proto byla nejdříve postavena polní převazovna. Místo, kde byla umístěna, bylo nutno nejdříve vyčistit od vraků nákladních aut irácké armády. Převazovna se 3 lékaři a 3 zdravotními sestrami začala pracovat již 24. dubna. Zpočátku neměli lékaři možnost pořizovat rentgenové snímky, používat EKG, neměli k dispozici pomocná laboratorní vyšetření. Přesto ošetřili denně až 70 pacientů. Velkou část tvořily děti.

K 7. polní nemocnici, která zahájila naplno provoz 3. června, patřily kromě samostatné nemocniční části podpůrné jednotky, humanitární odřad, dvě roty Vojenské policie a skupina pro civilně-vojenskou spolupráci. Hlavním úkolem bylo poskytování péče místnímu obyvatelstvu, distribuce humanitární pomoci, úprava a rozvoz vody.

Polní nemocnice měla 50 lůžek a 6 lůžek na jednotce intenzivní péče. Byla schopna ošetřit až 300 nemocných denně. V nemocnici působilo 17 lékařů, 2 farmaceuti, 1 veterinář, 1 mikrobiolog a zdravotní sestry. Za dobu svého působení provedli lékaři více než 120 operací, ošetřili 7500 nemocných a provedli na 400 stomatologických zákroků. Ošetřeno bylo rovněž 98 vojáků spojeneckých armád. U dvaceti z nich byla nutná delší hospitalizace.

Publikace je obohacena o 132 velmi zdařilých barevných fotografií, z nichž některé jsou i přes dvě stránky. Fotografie zachycují vedle bojové a dekontaminační techniky scény ze života i činnosti našich příslušníků a arabské obyvatelstvo při distribuci vody nebo čekající na ošetření v polní obvozovně.

Vedle přesného chronologického zachycení jednotlivých fází války ve stati „z bojových deníků...“ popisuje autor poutavým způsobem události ze života naší jednotky. Seznamuje nás s velitelkou čtyř radiačního a chemického průzkumu, vždy starostlivou a pečlivou poručicí Věrou Procházkovou, které vojáci začali říkat teta a Slováci – zvláště pak podplukovník Svátik, velitel slovenských chemiků – teta. V tom změkčení je i určitá něha. Srdce vojáků si získal kaplan kapitán Ruml, který se při pádu vážněji zranil a musel být převezen na operaci do Ústřední vojenské nemocnice v Praze. Loučení s ním nebralo konce, vždyť každý, kdo musel řešit složitý osobní problém, zašel za ním. Na shromáždění jednotky se s ním rozloučil také velitel praporu generál Dušan Lupuljev. Vojákům imponovala i česká velvyslankyně v Kuvajtu Jana Hybášková, rázná a rozhodná, které ne náhodou začali vojáci přezdívat „generál v sukni“. Vojenskou hodnost generála sice neměla, ale jako jediná civilní osoba získala generálský kord.

Misi v Iráku se naši vojáci a zdravotníci pozitivně zapsali do mysli domácího obyvatelstva a plně si zaslouží naši úctu a uznání.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
Kabinet dějin lékařství
LF UK v Hradci Králové